

Beleidsplan 'Licht in Overbetuwe' in hoofdpunten

1. Inleiding

Openbare verlichting bepaalt niet alleen het beeld in de openbare ruimte. Ook andere lichtbronnen zijn van invloed. Bijvoorbeeld licht van monumenten, reclame of van sportvelden. Deze lichtbronnen en de openbare verlichting beïnvloeden elkaar. Tezamen bepalen ze in de avond en nacht de kwaliteit van de openbare ruimte waar Overbetuwe zorg voor draagt. De gemeente heeft ervoor gekozen om een beleid te maken over al het licht in de openbare ruimte voor de periode 2018-2022.

2. Uitgangspunten

A) Beleid Licht in de openbare ruimte maken

Niet alleen de openbare verlichting bepaalt het beeld in de openbare ruimte, maar ook andere lichtbronnen zoals reclame, etalageverlichting, licht van bedrijven, paardenstallen, open stallen, verlichte monumenten etc.

Al deze lichtbronnen hebben invloed op het beeld buiten, de openbare ruimte. Tezamen bepalen ze in de avond en nacht de kwaliteit van de openbare ruimte waar Overbetuwe zorg voor draagt. Dit vraagt om een integrale aanpak. Door een goede afstemming kan het juiste beeld verkregen worden zonder onnodige lichthinder of lichtvervuiling.

B) Licht alleen daar waar het nodig is

De gemeente Overbetuwe is actief bezig om haar areaal up to date te krijgen. Alles wordt bij vervanging voorzien van duurzame verlichting die dimbaar is en soms vanaf een afstand aan te passen is. We kijken eerst of we zonder verlichting toe kunnen eventueel met behulp van passieve markering (bijvoorbeeld kattenogen) of actieve markering (bijvoorbeeld ledlampjes in de as van de weg). Als dat niet kan, dan pas wordt verlichting toegepast die zo energiezuinig en duurzaam mogelijk is.

Bij herstructurering van bepaalde gebieden bekijken we bijvoorbeeld of we een lichter wegdek kunnen toepassen. Door de hogere reflectie van een licht wegdek, kunnen we met een lager verlichtingsniveau toe.

Kortom: per situatie wordt bekeken wat de meest duurzame, energiebesparende en lichthinder reducerende oplossing is die aandacht heeft voor de verkeers- en in sommige situaties ook de sociale veiligheid.

C) Omgaan met adviesrichtlijn: verlichten tot maximaal 75% van de richtlijn qua lichtsterkte

In Nederland zijn we niet verplicht om te verlichten, we hebben wel een zorgplicht. Dat wil zeggen dat als er een lantaarnpaal staat we die goed moeten onderhouden zodat deze niet zomaar om kan vallen of midden op een weg staat.

De geldende richtlijn is de NPR13201-2017. Deze biedt een advies over hoeveel licht op straat nodig is. We verlichten op maximaal 75% van de nu geldende richtlijn qua lichtsterkte. Met uitzondering van centrum- en uitgaansgebieden, daar zal vaak meer licht staan omdat daar meer verkeerstromen zijn. Per situatie zal bekeken worden wat de best haalbare

Beleidsplan in hoofdpunten gemeente Overbetuwe – [Corsa nummer 17bes00788](#)- vastgesteld 6/02/2018

situatie is met bestaande mastafstanden. Dit wordt ook in de omliggende gemeenten zo gehanteerd.

In de NPR13201-2017 is ook een additionele eis opgenomen, namelijk over de hoeveelheid licht op 1,5m hoogte. Denk maar aan het licht van etalages, koplampen van auto's, licht vanuit woningen e.d. Deze zijn allemaal van invloed op een 1,5m hoogte buiten op straat. Dus is deze waarde lastig te meten. Daar komt bij dat de eis in de richtlijn dusdanig hoog is, dat we veel meer lantaarnpalen op straat krijgen. Dat is niet wenselijk. Bovendien hebben we als gemeente een doelstelling te halen in het kader van het Energieakkoord: 50% energiebesparing in 2030 (ten opzichte van 2013)! We houden daarom geen verticale verlichtingssterkte aan.

D) Goede gelijkmatigheid op belangrijke locaties

De geldende richtlijn (NPR13201-2017) zegt niks meer over de gelijkmatigheid: hoe goed is het licht over het wegdek verdeeld. Maar deze gelijkmatigheid is op sommige locaties wel belangrijk.

Hoe beter de verdeling is, hoe minder zwarte vlekken er op de weg zijn en hoe beter we met een lager lichtniveau toe kunnen. Dit kan van belang zijn voor de sociale veiligheid, maar bij snelverkeer ook om een effect van licht-donker-licht (zon tussen de bomen door) te voorkomen.

Onze keuze is om de gelijkmatigheid bij vervanging veelal hetzelfde te houden als in de huidige situatie op die locaties waar dit wenselijk is. Uitgangspunt is dat er in principe geen lantaarnpalen bijgeplaatst worden.

E) Geen schijnveiligheid creëren

Sociale veiligheid bestaat uit:

- objectieve sociale veiligheid: bijvoorbeeld het aantal inbraken;
- subjectieve sociale veiligheid: gevoelswaarde: hoe beleeft de gebruiker zijn omgeving.

Verlichting kan bijdragen aan de overzichtelijkheid van een gebied, maar ook aan schijnveiligheid. De daadwerkelijke veiligheid hangt met name af van de mate van sociale controle. Staan er huizen dicht bij de weg, gaat er veel verkeer overheen etc. De gemeente probeert schijnveiligheid te voorkomen.

F) Buitengebied en verlichting

Het buitengebied van de gemeente is groot en groen. We hebben een bloeiende flora en fauna. Tot op heden is de gemeente altijd redelijk terughoudend geweest met het plaatsen van verlichting in het buitengebied. De meeste hoofdfiets(plus)routes zijn van verlichting voorzien. Verder staat er op gevaarlijke kruispunten en in scherpe bochten oriëntatieverlichting. Maar ook op andere locaties staat er openbare verlichting. Vaak is deze verlichting op verzoek van inwoners geplaatst.

Aan de Raad zijn een aantal opties voorgelegd ten aanzien van de verlichting in het buitengebied.

Optie 1: Geen openbare verlichting in het hele buitengebied

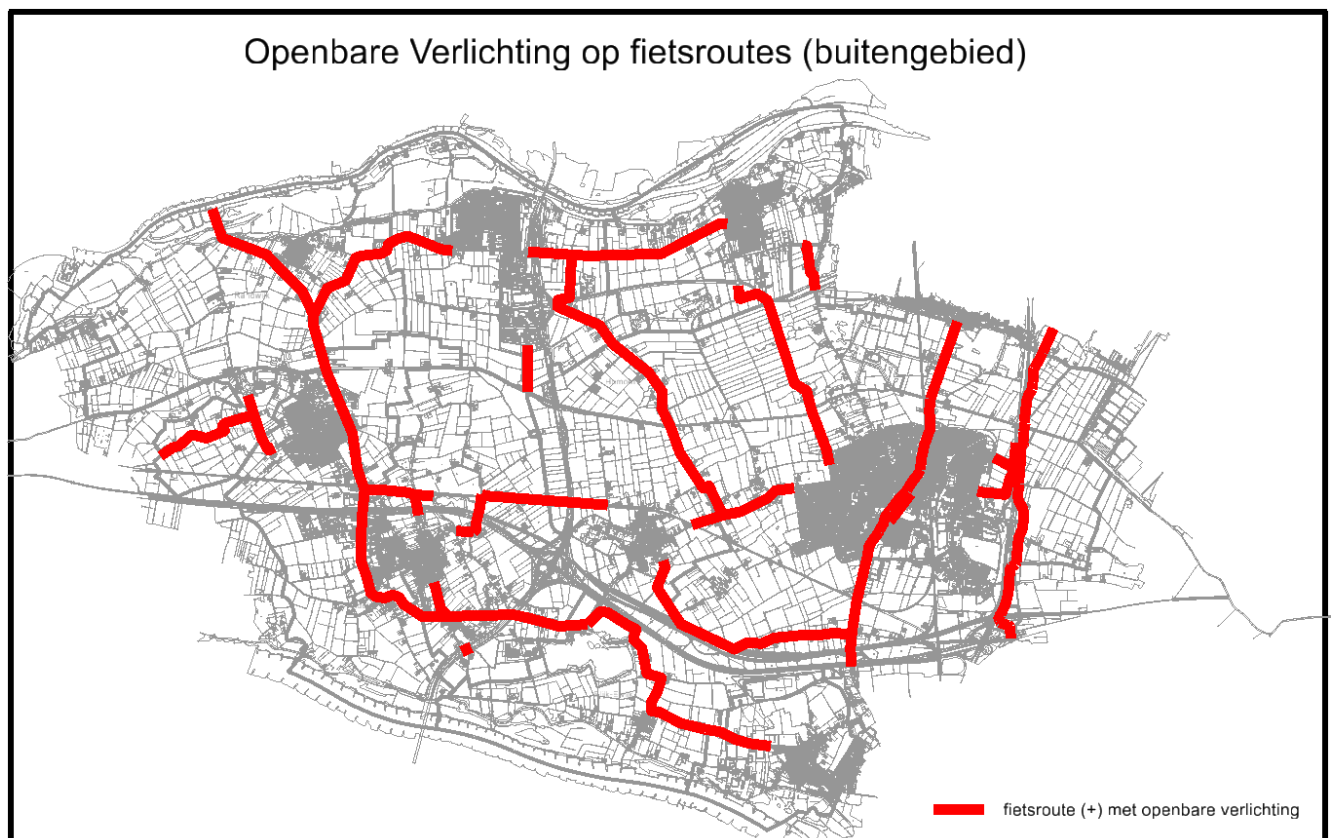
Geen openbare verlichting meer in het buitengebied. Op die locaties waar dat noodzakelijk is komt een alternatief zoals markering en reflectie.

Alle huidige openbare verlichting wordt verwijderd buiten de bebouwde kom op wegen die in beheer en eigendom zijn van de gemeente.

Optie 2: Alle huidige openbare verlichting laten staan

Alle openbare verlichting (circa 1100 lantaarnpalen) die nu in het buitengebied staat, blijft staan. Enkele hoofdfiets(plus)routes zijn dan niet verlicht.

Zie onderstaand kaartje welke fietsroutes verlicht zijn. Deze routes kunnen of indirect verlicht zijn (door de verlichting vanaf de weg) of direct verlicht door middel van oriëntatieverlichting op de fietsroute zelf.

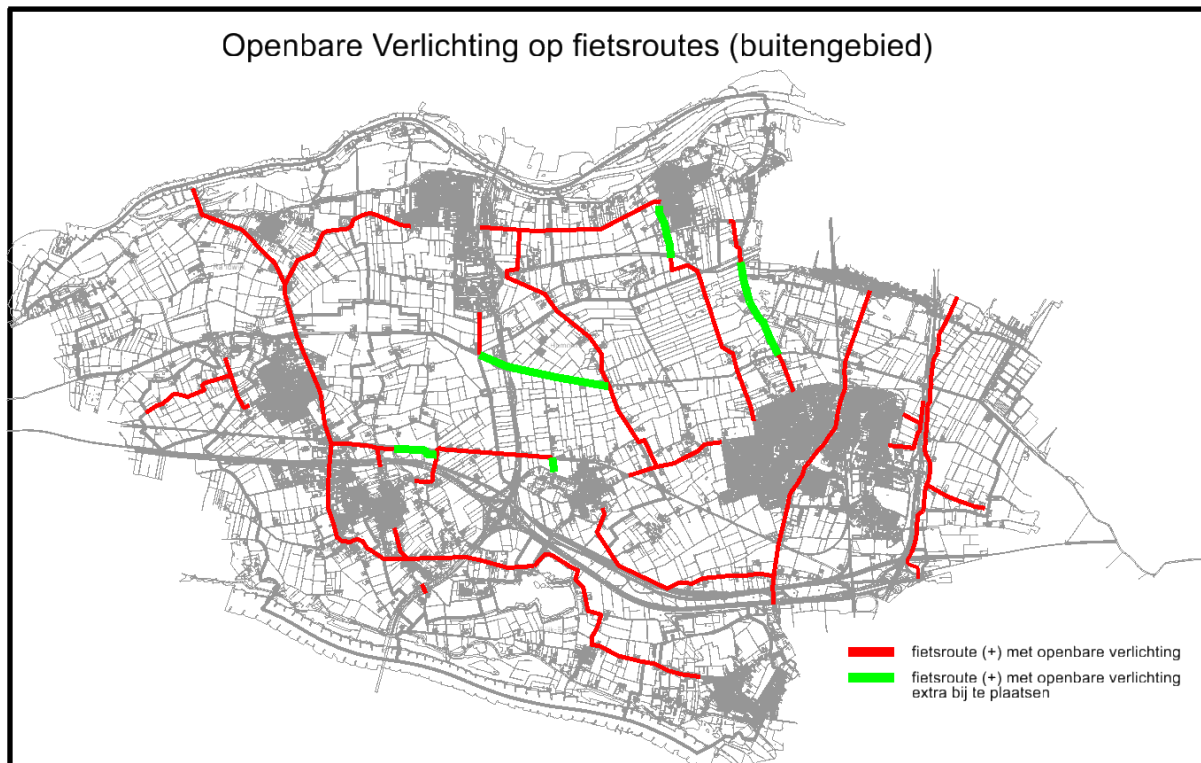

Optie 3: Openbare verlichting voor de verkeersveiligheid en op hoofdfiets(plus)routes

Alleen openbare verlichting buiten de bebouwde kom als dat voor de verkeersveiligheid nodig is (bijvoorbeeld bij kruispunten en verkeersgevaarlijke situaties als bochten, obstakels ed.) en er geen betere alternatieven zijn zoals markering, reflectie e.d.

Op alle hoofdfietsroutes (en plus routes) is oriëntatieverlichting behalve op de Drielse Rijndijk, de Randwijks Rijndijk en de Waaldijk vanwege de flora en faunawetgeving, dit is namelijk Natura2000 gebied.

Op de onderstaande kaart staat aangegeven welke routes verlicht zijn/worden. Deze routes kunnen of indirect verlicht zijn (door de verlichting vanaf de weg) of direct verlicht door middel van oriëntatieverlichting op de fietsroute zelf.

G) Recreatieve fietspaden en doorgaande fietspaden (geen hoofdfiets(plus)routes)

Recreatieve fietspaden worden voornamelijk gebruikt voor recreatief gebruik en verlichten we niet. Zowel binnen de kom als buiten de kom niet.

Doorgaande fietspaden lopen binnen en buiten de kom. Als deze een belangrijke route is dan noemen we dat een hoofdfietsroute of een hoofdfietsroute plus.

Doorgaande fietsroutes (dus geen hoofdfietsroutes of hoofdfietsroute plus) binnen de kom verlichten we wel, buiten de kom verlichten we niet.

H) Duurzaamheidsambitie

De gemeente Overbetuwe heeft duurzaamheid hoog in het vaandel staan. Voor de openbare verlichting zijn er een aantal mogelijkheden om hieraan een bijdrage te leveren.

Deze mogelijkheden zijn:

1. Versneld vervangen van minder energiezuinige verlichting binnen 5 jaar in plaats van op basis van leeftijd;
2. Alle nieuwe verlichting voorzien van een Telemanagementsysteem (TMS);
3. Op die locaties waar dat zinvol is wordt nieuwe verlichting voorzien van een detectiesysteem (en een Telemanagementsysteem) om de hoeveelheid licht en het tijdstip van gebruik af te kunnen stemmen op de omgeving.

I) Geen Politie Keurmerk Veilig Wonen voor wat betreft de openbare verlichting

Het Politie Keurmerk Veilig Wonen (PKVW) wordt veel gebruikt door projectontwikkelaars. Het is geen verplicht Keurmerk. Het certificaat Veilige Omgeving stelt alleen eisen ten aanzien van de woonomgeving en niet voor doorgaande wegen of grotere parkeerplaatsen in het centrum. Het zegt onder andere wat over de openbare verlichting voor een periode van tien jaar. Zo moeten achterpaden verlicht worden, moeten parkeerplaatsen voorzien worden van licht (vaak meer licht dan nu op de parkeerterreinen staat), moet de richtlijn voor de openbare verlichting volledig aangehouden worden en dient bij dynamische/dimbare verlichting altijd het minimale niveau van de PKVW aangehouden te worden.

Maar naast de openbare verlichting worden er ook eisen gesteld aan het groen. Zo mag een boom niet het licht van een lantaarnpaal hinderen.

De gemeente hanteert, voor wat betreft de openbare verlichting, niet het PKVW. Achterpaden in eigendom van de gemeente worden niet verlicht.

De projectontwikkelaars kunnen op de projecten wel een PKVW aangeven maar zonder het certificaat Veilige Omgeving. De bewoners hebben dan toch recht op kortingen op verzekeringspremies.

J) Geen Keurmerk Veilig Ondernemen voor wat betreft de openbare verlichting

Bij het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) werken ondernemers, brandweer, politie en gemeenten samen aan een set structurele maatregelen waar verlichting onderdeel van uitmaakt. Ook voor wat betreft het Keurmerk Veilig Ondernemen hanteren we deze niet voor de openbare verlichting. Ons beleidsplan is leidend qua hoeveelheid licht op straat.

K) Per situatie bepalen wat de meest energiezuinige oplossing is dat past bij budget en stand der techniek zonder koploper te zijn

Overbetuwe is volger van nieuwe technieken en heeft niet de ambitie om koploper te zijn. Bij renovaties en nieuwe projecten worden nieuwe technieken doorgerekend. Innovaties worden alleen toegepast als ze voldoende voordelen bieden qua kosten, kwaliteit en duurzaamheid (energieverbruik, lichtvervuiling, materiaalkeuze).

Overbetuwe bepaalt per situatie wat de beste oplossing is. Altijd wordt de energiezuinigste en duurzaamste oplossing toegepast voor zover als dit mogelijk is binnen het budget.

L) Geen verlichte reclames aan de lichtmasten

Verlichte lichtmastreclames kunnen zorgen voor lichtvervuiling en een hoger energieverbruik. Ook kan het ervaren worden als een aantasting van de omgeving. Als er reclame borden aan de lichtmast bevestigd moeten worden, dan dienen de masten verzaagd te worden. Dat is niet wenselijk. Er zijn geen verlichte reclamebakken en dat beleid wordt voortgezet. Lichtmastreclames passen niet bij het landschap en karakter van Overbetuwe. Bovendien zorgen verlichte lichtmastreclames voor lichtvervuiling en een hoger energieverbruik.

M) Terughoudend ten aanzien van leddisplays

De gemeente is terughoudend ten aanzien van leddisplays (grote reclame borden met wisselende beelden). Wellicht dat door toekomstige ontwikkelingen het standpunt ten aanzien van leddisplays verandert.

N) Tegengaan van lichtvervuiling door zowel de openbare verlichting als de overige lichtbronnen

Deze beleidsperiode wordt nog meer gekeken naar eventuele lichthinder en –vervuiling. We zetten in op lagere lampsterkte, gericht licht (minder strooilicht) en na de spits gaan we overall dimmen. Het dimregime wordt afgestemd per locatie.

Eventueel kan het licht in de nacht op bepaalde locaties uit. Wellicht met een detectiesysteem waarmee het licht aan gaat (of feller kan branden) als er iemand aankomt en daarna schakelt het systeem weer uit (of naar lager lichtniveau). Dit zijn kostbare systemen. Het zou toegepast kunnen worden op een fietsroute waar eigenlijk geen licht moet komen te staan, maar waar op wisselende tijden wel gebruik gemaakt van wordt.

De aanlichting van gemeentelijke gebouwen krijgt extra aandacht. De aanlichting wordt om 00.00 uur uitgeschakeld en 's morgens vanaf 06.00 uur weer ingeschakeld zodra dit (door vervanging) technisch mogelijk is.

De gemeente gaat proberen om alle verlichting op en rond alle gemeentelijke gebouwen te verminderen of uit te doen zodra dit technisch mogelijk is (dus na vervanging).

Voor die lichtbronnen die niet van de gemeente zijn, gaan we in gesprek met onze inwoners en ondernemers. Zo kunnen we samen de lichtvervuiling verminderen.

O) Integrale afstemming

Uit oogpunt van sociale veiligheid is het van belang om een goede afstemming te hebben tussen het groen en de weg. Bosjes langs een fietspad kunnen een gevoel van onveiligheid geven. Dat kan voorkomen worden door een goede afstemming. Daarom wordt de openbare verlichting voortijdig en goed afgestemd op de groenvoorzieningen.

P) Gebiedsgerichte aanpak

Per gebied wordt bekeken welke functie verlichting heeft en wat de benodigde hoeveelheid licht is en met welke spreiding (gelijkmatigheid). Ook de lichtkleur kan verschillen.

In onze woongebieden wordt een lichtkleur gekozen voor een goede kleur- en gezichtsherkenning. Schijnveiligheid wordt voorkomen door bijvoorbeeld de groenvoorzieningen niet te verlichten, tenzij echt noodzakelijk is en er geen andere mogelijkheden of andere routes zijn. Waar nu verlichting staat die overbodig is of niet functioneel is, wordt deze in deze beleidsperiode verwijderd in overleg met inwoners.

Solitaire voetpaden verlichten we niet tenzij het een doorgaande route is en er voldoende sociale controle is. Achterpaden in eigendom van de gemeente verlichten we ook niet.

Wat betreft parkeerterreinen gaat de gemeente per situatie beoordelen of verlichting zinvol is. Indien er verlichting komt of staat dan wordt ook gekeken of verlichting gewenst is in de nachtelijke uren. In ieder geval wordt gedimd zodra dit technisch mogelijk is.

Parken worden niet verlicht. De twee parken binnen de kom in Elst (Galamapark en De Wuurde) zijn voorzien van oriëntatieverlichting op het voetpad. Zodra dat technisch mogelijk is (na vervanging) wordt het licht gedimd en gaat het licht in de nacht uit. Verder komt er geen verlichting bij.

Voor bedrijventerreinen staat de gemeente voor 'de ondernemer vriendelijkste gemeente van Gelderland'. Het is van belang de verlichting van zowel de gemeente als de ondernemers zelf goed op elkaar af te stemmen.

Q) Aandacht voor en aanzetten tot circulariteit

Bij de aanschaf van producten stellen we als eis dat het aan de circulaire economie moet voldoen (voor zover mogelijk). Grondstoffen zetten we om in producten, deze worden gebruikt en daarna uit elkaar gehaald en de onderdelen weer opnieuw gebruikt. Dit vergt een ander productieproces.

Een volgende stap kan zijn die van bezitloos leven. We kopen als gemeente dan geen lantaarnpaal meer, maar licht of eigenlijk nog beter, een veiligheidsgevoel. De markt voor de openbare verlichting is nog niet zover dat dit qua kosten/baten en mogelijkheden al zover is. We houden het wel in de gaten.